

MAKRO İKTİSADIN TEMELLERİ

Mikro İktisattan Makro İktisada: İnsanoğlunun yeryüzünde varoluşundan itibaren, çeşitli ihtiyaçlarını karşılamak için üretimde bulunmak, ticaret yapmak ve elindeki ürünleri korumak gibi iktisadi içerikte çeşitli faaliyetlerde bulunduğu bilinmektedir. Bu bağlamda insan, temel ihtiyaçlarını karşılamaya yönelik olarak çeşitli malları elde etme mücadelesine giriştiğinden bu yana iktisatla özdeşleşmiştir.

Mikro ve Makro İktisat Ayrımı: İktisat, kısıtlı kaynakları kullanarak hangi malların kimler için, ne kadar üretileceği ve kimler tarafından tüketileceği gibi temel bir takım sorulara cevap arayan ve aynı zamanda fiyatın oluşum mekanizmasını açıklamaya çalışan bir bilim dalıdır.

Bu bağlamda, kaynakların sınırlı ve ihtiyaçların sonsuz olması nedeniyle çeşitli sorulara yanıt arayan bir bilim dalı olarak ortaya çıkmış ve gelişme göstermiştir. İktisat bilimi yukarıda kısaca ifade edilen çeşitli sorunlara yönelik çözümlenmeleri, mikro ve makro iktisat olarak iki alt bilim dalı altında gerçekleştirilmektedir. Buna göre, temel ekonomik sorunları konu alan teorilerden bir kısmı mikro iktisadın bir kısmı da makro iktisadın ilgi alanına girmektedir.

İktisadın Mikro bilimleri olan bireyler (tüketiciler) ve firmaların (üreticiler) iktisadi faaliyetlerini inceleyen mikro iktisat, aynı zamanda ihtiyaç, fayda, değer ve fiyat kavramlarını analiz eder. Bunun yanında piyasa türleri ve piyasaların işleyiş mekanizmaları, farklı piyasa koşullarında firma dengesinin nasıl oluştuğunun araştırılması da mikro iktisadın konuları arasındadır.

MAKRO İKTİSAT ise, az sayıda ve büyük ölçüde toplulaştırılmış, değişkenlerin analizi ile ilgilidir. Bunlar, Toplam gelir, Toplam tüketim, Toplam tasarruf, Toplam yatırım ve Fiyatlar genel seviyesi gibi değişkenlerdir. Ülke ekonomisi ve dünya ekonomisini ilgilendiren konu başlıkları da makro iktisadın ilgi alanında bulunmaktadır. Bu anlamda yine istihdam, büyüme, enflasyon, kamu dengesi, dış ticaret, ödemeler dengesi gibi konularda makro iktisadın temel ilgi alanları olarak karşımıza çıkmaktadır.

Makro iktisatta, ekonomi bir bütün olarak ele alınmakta ve bu bütün içindeki birimlerin ayrı ayrı dengeleri değil de ekonominin tüm dengesi araştırılmaktadır. Dolayısıyla belirli bir dönemde milli gelirin ne olacağı, tam istihdam durumunun sağlanıp sağlanamayacağı, toplam harcamaların ve toplam tasarrufların hangi faktörlerin etkisi altında belirleneceği gibi sorulara yanıt aranmaktadır.

Makro İktisadın Doğuşu Ve Keynes: Bir sosyal bilim olarak iktisadın ortaya çıkışı, 18. Yüzyılda İngiltere’de başlayıp ardından diğer Avrupa ülkelerine yayılan, Sanayi Devrimi yıllarına kadar dayanır. Adam Smith’in “Ulusların Zenginliği” adlı kitabının yayım yılı olan 1776 tarihi, iktisadi analizin doğuş yılı olarak kabul edilmektedir. Adam Smith in içinde bulunduğu iktisadi düşünce okulu olan Klasik İktisatçılar fiyat mekanizmasının görünmeyen bir el gibi işlendiğini, piyasayı daima tam istihdamda dengeye getirdiğini ileri sürmüşlerdir.

1930 yılı ve sonrası dönem makro iktisadın ortaya çıkışında oldukça önemlidir. Büyük Bunalım dönemi olarak da adlandırılan 10 yıllık süreçte, işsizlik oldukça yüksek düzeylere çıkmıştır. Bu kadar uzun süren yüksek işsizlik dönemini açıklayabilmekte Klasik iktisadi düşüncenin yetersiz kalması, makro iktisadın doğup gelişmesine öncülük etmiştir. Aynı zamanda “Büyük Bunalım” dönemindeki diğer bazı ekonomik olaylar da iktisatçıları makro iktisatla ilgili konular üzerinde durmaya yönlendirmiştir.

*1929’un sonlarına doğru işler ters gitmeye başlamış, büyük boyutlu işsizlik başta olmak üzere, değişik sorunlar gündeme gelmiştir.

*“Büyük Buhran” açıklayan ve devletin belli politikalarla ekonomik çöküntülerin üstesinden gelebileceğini iddia eden bir iktisadi düşünür, John Maynard Keynes’in görüşleri öne çıkarak makro ekonominin öncülüğünü yapmıştır.

*İktisat tarihinin en önemli çalışmalarından birisi, John Maynard Keynes’in 1936’da yayınlanan “İstihdam, Faiz ve Paranın Genel Teorisi” isimli kitabıdır.

*Keynes devletin çeşitli politikalarla ekonomiye müdahale edebileceğini, böylece üretim ve istihdam hacmi üzerinde etkili olabileceğini savunmuştur. Bu görüş klasik modellerin kabul ettiği “Bırakınız Yapsınlar- Bırakınız Geçsinler” felsefesinin tamamen zıddı olarak değerlendirilmektedir.

Makro İktisadın Bileşenleri: Mal ve hizmetlerin üretim, tüketim, alım ve satımı, ihracat ve ithalatı, bunlar karşılığında yapılan ödemeler, borç alma- verme, gibi ekonomik faaliyetler makro ekonomik yapı içinde gerçekleşmektedir. Makro ekonomik işleyiş ise ekonomideki çeşitli kesimlerin karşılıklı etkileşimiyle gerçekleşmektedir. Bu bağlamda üretim, tüketim, değişim, reel yatırımlar gibi olanları reel sektörü ilgilendirirken finansal nitelikte olan varlıkların üretim ve değişimi ise finansal sektörün konusunu oluşturmaktadır.

Makro ekonomik yapının işleyişi mal, hizmet ve parasal akımların birlikte gerçekleşmesini gerektirmektedir. Bu bağlamda makro iktisadın ekonomide 4 temel grubun (Hane Halkı, Firmalar, Devlet ve Dış Alem) davranışları üzerinde durduğunu söyleyebiliriz.

‘‘Ekonomideki Faaliyetlerin Döngüsel Akımı’’ yardımıyla üç aşamalı olarak açıklamaya çalışalım. Birinci aşama ‘‘mal ve hizmet akımı’’dır. Bu akımın başlangıç noktasını hane halkı ve firmalar oluşturur. İkinci aşama devletin yer aldığı vergiler ile mal hizmetlerin oluşturduğu bir süreçtir. Üçüncü aşamada ise dış alem ilişkileri yer almaktadır.

*Ekonomide mal ve hizmet akımları ve ters yönde oluşan parasal akımlar sürekli bir devinim göstermektedir.

*Diğer bir ekonomik birim ise devlettir ve ekonomide devletin de çeşitli ekonomik işlevleri bulunmaktadır. Klasik anlamda devletin temel görevlerinden birisi ülkenin bağımsızlığını dışarıya karşı korumak, diğeri ise içeride güvenliği sağlayarak adalet dağıtmaktır.

*Günümüzde devlet daha çok sosyal bir varlık olarak karşımıza çıkmakta ve vatandaşlara yönelik birtakım hizmetler sunmaktadır. Bunlara kamu hizmeti denilmektedir. Devlet kamu hizmetini yerine getirebilmek için vergi toplayarak gelir elde etmektedir. Bu vergiler dolaylı ve dolaysız vergi olarak ikiye ayrılır. Dolaysız vergiler; gelir vergisi, kurumlar vergisi, emlak vergisi, taşıt vergisi gibi doğrudan vergi dairelerine yatırılan vergilerdir. Dolaylı vergiler ise ürün fiyatlarına karışmış durumda olan vergilerdir.

*Günümüz ekonomileri dışa açık ekonomilerdir ve yabancı ekonomiler ile değişik yüzdelerde ve türlerde ilişki içindedir.

*Bir ekonomide makro ekonomik dengenin gerçekleşmesi , gelir harcama eşitliğinin sağlanabilmesine bağlıdır.